

La Grip

11/12/2019
13/03/2020

L'experiència de la pandèmia de grip de 1918
i el seu impacte posterior

La pandemia de gripe de 1918-19 ha sido, hasta la aparición del sida, la crisis epidémica más importante del siglo XX, calificada recientemente como la madre genética de todas las pandemias de gripe (Taubenberger, Jeffery K.; Morens, David M. «1918 Influenza: the mother of all pandemics», *Emerging Infectious Diseases*, 2006, 12(1):15-22). Esta grave crisis sanitaria, responsable de un número de muertes estimado actualmente entre cincuenta y cien millones, infectó a más de un tercio de la población mundial y tuvo una tasa de letalidad superior al 2,5%, muy por encima de tasas de 0,1% de otras pandemias de gripe. Fue una experiencia traumática que generó una gran conmoción social y el temor de que un desastre de similares dimensiones se pudiera repetir, cambiando la percepción del riesgo frente a la gripe. A pesar del siglo transcurrido y de los estudios realizados para tratar de desentrañar los secretos de esta grave crisis sanitaria, sigue siendo una incógnita la magnitud alcanzada y la mayor mortalidad provocada entre la población adulta joven.

Esta pandemia ha pasado a la historia como la “gripe española”, aunque este calificativo, acuñado por la prensa europea, no refleja el verdadero origen de la misma, sino que fue fruto de las circunstancias que la rodearon. Su

coincidencia con el final de la I Guerra Mundial y la censura militar existente en los países que participaban en dicha contienda facilitaron que fuera silenciada cuando apareció en ellos dos meses antes del inicio de la epidemia en Madrid, coincidiendo con los días previos a las fiestas de San Isidro del 15 de mayo.

Con esta exposición se persigue mostrar a la población los aspectos más importantes de lo sucedido en ese bienio (contexto, origen, difusión, impacto demográfico, científico, social y económico), así como las respuestas ofrecidas por los distintos sectores de la sociedad (médico, autoridades sanitarias, gobierno, población general, prensa de información general); poner de relieve el impacto que la experiencia de dicha crisis sanitaria tuvo en los años posteriores y las lecciones que se pueden aprender de ella, así como resaltar el papel que la reflexión histórico-médica sobre experiencias sanitarias del pasado puede tener para encontrar claves con las que abordar problemas actuales de salud pública y no sólo el de la propia gripe, que sigue siendo en nuestros días un problema, como revelan el número importante de bajas laborales anuales por esta causa y las muertes que produce y podrían ser evitadas.

Comissariat:

María Isabel Porras

Universidad de Castilla-La Mancha

María José Báguena Cervellera

Universitat de València

Imatge de portada:

Infermeres voluntàries de la Creu Roja estatunidenca atenent els malalts de grip en la pandèmia de 1918. L'Auditori Municipal de Oakland, Califòrnia, habilitat com a hospital provisional.

Esquerra 1:

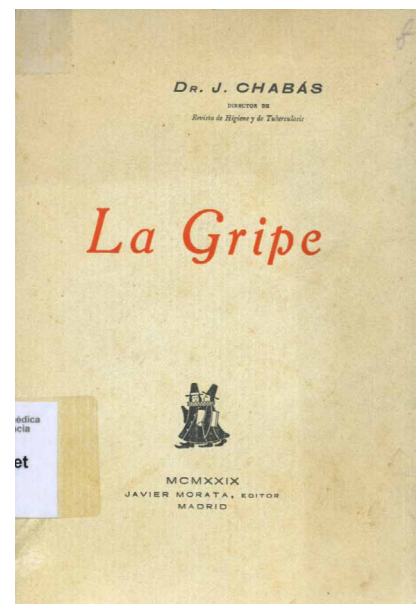
Voluntaris de la Creu Roja recollint a una víctima de la grip en St. Louis, Missouri, en 1918.

Esquerra 2:

Hospital d'Emergència a Camp Funston, Kansas, durant la pandèmia de grip de 1918.

Dreta :

J. Chabás. *La gripe* [...]. Madrid, Morata. 1929. Biblioteca Historicomèdica «Vicent Peset Llorca»

La pandèmia de grip de 1918-1919 ha sigut, fins a l'aparició de la sida, la crisi epidèmica més important del segle XX, qualificada recentment com la mare genètica de totes les pandèmies de grip (Taubenberger, Jeffery K.; Morens, David M. "1918 Influença: the mother of all pandemics", *Emerging Infectious Diseases*, 2006, 12(1):15-22). Aquesta greu crisi sanitària, responsable d'una quantitat de morts estimada actualment entre cinquanta i cent milions, va infectar més d'un terç de la població mundial i va tenir una taxa de letalitat superior al 2,5%, molt per damunt de taxes de 0,1% d'altres pandèmies de grip. Va ser una experiència traumàtica que va generar una gran commoció social i el temor que un desastre de similars dimensions es poguera repetir i, així, va canviar la percepció del risc enfront de la grip. Malgrat el segle transcorregut i dels estudis realitzats per a tractar de desentranyar els secrets d'aquesta greu crisi sanitària, continua sent una incògnita la magnitud assolida i la major mortalitat provocada entre la població adulta jove.

Aquesta pandèmia ha passat a la història com la "grip espanyola", encara que aquest qualificatiu, encunyat per la premsa europea, no en reflecteix l'autèntic origen, sinó que va ser fruit de les circumstàncies que la van envoltar. La

seua coincidència amb el final de la Primera Guerra Mundial i la censura militar existent als països que participaven en aquesta conflagració van facilitar que fóra silenciada quan hi va aparèixer, dos mesos abans de l'inici de l'epidèmia a Madrid, en coincidència amb els dies previs a les festes de Sant Isidre del 15 de maig.

Amb aquesta exposició s'intenta mostrar a la població els aspectes més importants del que va succeir en aquell bienni (context, origen, difusió, impacte demogràfic, científic, social i econòmic), així com les respostes oferides pels diferents sectors de la societat (mèdic, autoritats sanitàries, govern, població general, premsa d'informació general); posar en relleu l'impacte que l'experiència d'aquesta crisi sanitària tingué en els anys posteriors i les lliçons que se'n poden extraure, així com també destacar el paper que la reflexió historicomèdica sobre experiències sanitàries del passat pot exercir per trobar claus amb les quals es puguin abordar problemes actuals de salut pública i* no sols el de la grip mateixa, que continua sent en els nostres dies un problema, com revelen el nombre important de baixes laborals anuals per aquesta causa i les morts que produeix i podrien ser evitades.

PALAU DE CERVERÓ. Sala José Puche

Plaça de Cisneros, 4.
46003 - València
Tel. 963 926 229

HORARI DE L'EXPOSICIÓ

De dilluns a divendres de 9 a 20 hores
Tancat caps de setmana i festius

VISITES GUIADES

963 864 922
visites.guiades@uv.es

ENTRADA GRATUÏTA

www.uv.es/cultura/exposicions
www.uv.es/ihmc

VNIVERSITAT
E VALÈNCIA

Vicerektorat de Cultura i Esport

>facultaddemedicina>
Ciudad Real

Grupo SALUSOC
de la UCLM

Fondo Europeo de
Desarrollo Regional

